Kelecsényi László

A feledés veszedelme

4. folytatás

(Ide kívánkozik egy személyes megjegyzés: az eddigi folytatások Farkas László főszerkesztő figyelő tekintetétől, szeretettel teli megjegyzéseivel kísérve kerültek az Olvasók elé. Ezt ezentúl kénytelen vagyok nélkülözni. És ez nagyon fáj nekem. KL)

AZ IDŐ, az az ocsmány idő, csak lépked közömbösen. Nem lehet neki beszólni, várj kicsit, még nem tartunk ott. Egyáltalán, sehol se tartunk, egy regény elején vagyunk. S nem is biztos, hogy így történt, ahogy most elmesélem. Mármint, hogy az énekesnő, aki ugye Anita, mert az izbéki kertben így nevezte őt az apukája, aki éppen dolgozott, neki az a munkája, mert festő – tehát hogy a Klementinának nevezett regényalak hívott volna meg a koncertre, amire el is mentem, ez bizonyos, legalább ez az egy dolog egészen biztos.

Az, hogy mi a fene ez a dátumsor, az nem biztos, azaz pontosabban nem tudom, de már dolgozom rajta, hogy kiderítsem. Fiókom mélyéről kapkodom elő a naptárjaimat, azokat a régi zsebnaptárokat, amelyekbe mindenféléket irkáltam, főként címeket, filmek, színdarabok, más előadások címét, amiket láttam, hallottam az évek során. Egyszer abbahagytam, aztán újra folytattam, írogattam szorgalmasan, mi, mikor és hol? Á, most ez mégsem segít, mert rossz helyen keresek, ha már annyira elfeledtem, és most meglelve abban a Vargas Llosa könyvben, amelyben a világirodalom egyik leghíresebb regényéről lelkendezik, *A nyomorultak*ról ír egy egész karcsú köteten át.

Pazarolok, időt pazarolok, mert e téren gazdag vagyok, igen, igen gazdag. Egyszóval Godira is gondolok, aztán azt is elfelejtem, mert más gondom akad. Aztán eszembe jut, mert tényleg érdekes jelenség, aztán elfelejtem, mert feledékenynek lenni jó. Találkozom a buszon, a Rákóczi úti buszon egy írótársammal, aki közel lakik hozzám, de mégsem járunk össze, épp csak köszönünk egymásnak az utcán, ha Stáhly Ignác utcájának sarkán véletlenül találkozunk. Most éppen uszodából jön, nem a Lukácsba jár, ahová én, hanem valamilyen sportosabb helyre, mert fogyni akar. Kérdezi, hogy mit csinálok, mondom neki, hogy kapargatom ezt a regényt, mire csak egy grimasz a felelete, de abban minden benne van. Szeretem ezt a sokdioptriás embert, mindig is kedveltem, mert olyasmiket tett, amiket én nem mertem volna. Például egyszer élő adásban kisétált a

kamerák elől a tévében, még a királyiban, mert akkor még csak az volt, mert nem tetszett neki, amit a vitapartnere mondott, vagy nem tetszett az egész, amiről az adás szólt. Miért ment oda? kérdezték a felháborodott nézők, aki nem tudják, hogy a magukat műsorvezetőnek álcázó provokátorok élvezik, ha valakit tőrbe csalhatnak. Csak nézett rám a hetesen, és majdnem elfelejtettünk leszállni, pedig mindkettőnknek ugyanott kell, mindkettőnknek ugyanazon a mellékutcában kell hazafelé bolyongani a gályára, ahol nem idegen szövegek várnak, hanem a saját aznapi űrünk, amit, nincs mese, nekünk kell tartalommal kitölteni. Tartalmat szolgáltatunk, mondják újabban a friss okosok, amitől végigfut a hátunkon a hideg, nekem legalábbis fut.

VALAHOL A BULINEGYED környékén van az a hely, ahol – most már döntsük el a nevét – Godi énekelni fog. Néhanapján tévedtem arra, ha sietve kellett átvágnom a Rákóczi felől az Andrássy felé. Száműzöttek útja, mert mindketten, a vezérlő fejedelem és a külügyminiszter gróf is ette az emigráció keserű kenyerét, mert független nemzetként képzelték el ezt a hazát, Habsburgok nélkül, csak magyarokkal. Aki nem térhetett haza, csak haló porában, hatalmas gyászpompa kíséretében, annak folyamatosan megmaradt az utcaneve, aki meg karriert csinált, akit fel akart akasztatni az a hatalom, melynek hazatérve szolgálója lett, nos, az ő utcanevével gondjai támadtak az elmúlt századnak. Ámbár fogalmam sincs, miért keverednek ide nagyjaink utókorának problémái. Talán mert a helyszín problematikus kissé. Az úgynevezett bulinegyed, ahol esténként európai viselkedésűnek aligha nevezhető uniós polgárok veszik át, nem a hatalmat, csak a sörösüvegeket és a viszkis poharakat. Hírlik, hogy lövöldözés is volt néhány hónapja; a szűkszavú rendőrségi közlemény szerint két riválisa társaság nem tudott megegyezni egy kelendő árucikk cseréje során felmerülő anyagi kérdésben.

A figyelmeztető lövések régebben, jóval régebben elhangzottak, nem is Európában, hanem a Kolumbusz Kristóf által felfedezett kontinensen. Énekest is lőttek már agyon odaát; egy másképp feltűnni nem tudó, mondjuk így, kevésbé drasztikusan, futóbolond, lelőtte Lennont, egy korszak bálványát. Miért is? Csak. Nincs magyarázat. Erre nincs, ahogy a többire sajnos van. Tudjuk a dátumokat: 1963. november 22. – 1968. április 4. – 1968. június 6. Ismerjük a hírhedtté váló városneveket: Dallas, Memphis, Los Angeles. Kell-e mondanom a neveket? Talán nem.

De mi a csudának törődök politikai merényletek áldozataival?

Itt és most legföljebb drogdílereket tudnának lelőni, nem késődélutáni koncertre igyekvőket. Az elhagyatott balettiskola rég bontásra érett fémvázas épületével szemben kínálta magát a Kőleves nevű éttermi

műintézet, melybe már csak a neve miatt sem tettük be a lábunkat, ha netán valamelyik pákosztos barátommal erre vezetett az utunk. Miből főznek itt? Csak nem a baltát pároló katonák vették át a hatalmat, akikről jó pár oldallal korábban tudhatott meg egyet mást a figyelmes olvasó?

Nem és nem. Itt egy cérnahang, bár kulturált, de vékonyka voce intonált valamely dallamot. Erre hívtak engem? Az emeleti előadóterembe lépcsőzve már arra gondoltam, feladom, visszafordulok, miért kell nekem egy fényes vasárnap délután énekkari szoprán-2 kategóriájú dalnoknőt fülelni?

Fölérve aztán látom ám, hogy nem Godi nyávog. Tényleg, egy sebtében írott plakáton két név szerepelt. A türkizkék ruhában szenvedő kisegér csak előzene, a macska, aki idebenn egeret akar fogni, még a sarokban ül, még várat magára, még szerénykedik, most szendvics és sapka nélkül.

PÁRIZSBAN LENNI, Vagy csak odaképzelni magamat. Most egy énekeslány által. Látni Belmondót, akit biztosan lelőnek annak az utcának a végén, ahová állítólag botlatókövet helyeztek el a rajongók. Oda nem, ahol Karinát lövik le a stricik. A végén mindig lőnek, lelőnek valakit, mint a jólelkű, gátlásos egyetemistát, akit saját unokafivére végez ki a történet végén. Jól teszi, mert ha nem egy pisztolygolyó végezne vele, akkor az élet további napjai, hetei évei morzsolnák föl a személyiségét, semmi sem sikerülne neki.

Piaf még élt, amikor ezek a filmek forogtak. Truffaut, Godard, Chabrol kimentek az utcára a kamerájukkal. Raoul, a zseniális operatőr egy kerekesszékben ült, azt huzigálta a kameraman a Champs Elysée-n Michel Poiccard előtt, aki helykén félrecsúszott kalappal, zsebre dugott kézzel bámulta a lányokat, kevesellve a kis Szent Johannáját.

Párizst képzel ide – Pétervár helyett.

Nem, nem uram, *nem bánok semmit*.

Szól a nóta, ismert dallam, a szöveg is nagyon ismerős. Sokszor hallani, még a kívánságműsorokba is betüremkedik. Mi az, hogy türemkedik? Én türemkedem, te türemkedsz, ő türemkedik. Be, persze hogy be, és nem ki.

Másként is mondom.

Nem, nem Uram, nem bánok semmit.

Értsék jól, a felettünkvalónak, a Legfőbb Lénynek mondom ezt, mert ide vezetett, mert hallgathatom ezt az előadást. A lány, azaz a lény, akit megteremtettek, maga is teremt, csodát tesz egy hézagos hallgatóságú teremben. Isten bizony, nem a Godi nevezetű huszonéves, szinte gyerek ad elő francia sanzonokat, ő van itt, Édith Piaf, azaz a reinkarnációja.

Csak bámulok és hallgatok.

„JAJ, DE JÓ, hogy eljött!”

Hallom a hangot, hallom a mondatot, de nem tudom pontosan, hol is vagyok most. Vissza kell jönni, visszatérni Godard-tól, Truffaut-tól, Erzsébetváros sűrűjébe, ebbe az itteni vasárnap délutánba. Nem 1964 telén vagyunk, nem egy hirtelen szervezett Francia Filmhét pincelátogatója vagyok, a magasban járok, csak egy emelettel feljebb a mellékutca szintjénél, de magasabban, jóval magasabban, mondhatnám a fellegekben.

Innen lezuhanni?!

Pedig rángatnak lefelé, Klementina, azaz az énekeslány anyukája, akinek még mindig nem adtam új nevet, a *Bűnangyal* betegágyától sétált át ide, szorgalmasan mondja a magáét, be nem áll a szája, s ez később is így lesz, kotyog, mint az a bizonyos kávéfőző, mondja, csak mondja a magáét, a maga módján. Valójában semmit se mond, mert ami fontos, az már elmondódott a zongora mellett.

8 ÉS FÉL, azaz nyolc és fél. Éppen ennyi ideje, ennyi éve ismerem őt, az énekest. Hogy Felliniét mióta? Hááát … inkább nem mondok/írok évszámot. Egyszerre volt film és irodalom. Ritkaság: a mozgókép és a forgatókönyv szinte egyidőben jelent meg nálunk. A film a moziban, az írott előzmény (ha lehet, nem írom le a szöveg szót, lám, mégis megtettem) nyomtatásban. Egymás kezéből kapkodtuk a *Nagyvilág*ot. Értelmezési vitákat folytattunk, bár majdnem mindenben egyet értettünk. Tibor barátomnak remekül működött a fantáziája, máskülönben nem is tudta volna azokat színes rajzokat produkálni, amit gyűjtőalbumban hordott magával a gimibe, mi meg bámultuk a nagyszünetben, abban a húsz percben, ami szabadság adatott 10.35 és 10.55 között.

Mi tetszett benne? Nem Godiban, Fellini mester remekében, mert annak gondoltuk a buta közvéleménnyel szemben, no, főként azzal szemben. Persze, láttuk a nyugati életformát, amiről csak elítélő beszámolókat olvashattunk addig. De igazán nem ez hatott. A szikrázó fények, a fekete-fehér képek kontrasztjai, a történet enigmája, ami valójában nem is létezett, mert aki másodszor megnézte, mindent, vagy majdnem mindent megérthetett, még tizenhat évesen is. És Mastroianni! Sok felkiáltójellel. A napszemüvege, olyan szemüveg, amit még a Váci utcában sem lehetett kapni, bárhogy kutattunk utána. A szerkezet – legyünk csak nagyképűek. Érteni véltük a valóság, a múltidézés és a víziók hármasságának szövevényesnek tetsző szövetét. Elkísért a film, ballagás, egyetemi felvételik, munkahelyi anomáliák és szerencsétlen szerelmek útján. Nemcsak Guidónak, a válságban szenvedő filmrendezőnek volt háreme. Mi több, nekünk is, nekem is. Tizenhat évesen még nem, csak rajongott komoly színésznők vagy jelentéktelen színésznőcskék fotóinak tükrében, később aztán valóságosabban, kézzelfoghatóbban is. A szerelem illúziója sokáig kizárja,

hogy egyszerre, egyidőben legyél szerelmes, és ugyanakkor kapcsolataid legyenek hús-vér nőcskékkel. Végül képes leszel ilyesmikre is, sietett az idő, meg egyszerre akadályoz is. Minek újabb, mégoly felfedezetlen földrészek után kutatni, amikor a kontinensen belül is titkokra találsz, untig elegendő annak a dzsungelében eltévedni, térkép, iránytű nélkül beleveszni a vadonba, az érzelmek dús liánjai között egy csepp vízért vagy bármi folyadékért csúszni-mászni. Hú, ezt nagyon szépen mondtam, de ez jött ki, nem izzadságosan, mert a perzselő érzelmek sivatagjában nincs mit izzadnod. Meghalni még nem kell, csak ha nagyon muszáj.

Jártatom a számat, tehetem, mert itt hagytak a sötétben, nincs áram, nélküle itt is megáll az élet. Nem gyújthatnak halotti máglyát az épület udvarán, úgyis folyamatosan esnek az ingatlanárak a környéken, mihelyst kiderül, hol fekszik a hirdetett családi ház, legtöbb reménybeli vevő siet vissza a kék busz végállomásához. Én már nem tehetem, csak várok, s most már élvezem is, hogy hagynak beszélni.

MI EGY NŐ? Milyen egy nő?

Ez itt a kérdés, férfitársaim. Mondhatnám hamletesen is: *that is the question*. Ennyit azért eljátszanak a legvadabb rendezői színház képviselőinek előadásain is manapság. Mindenki szeretné tudni a titkot, nemcsak a *lenni vagy nem lenni* (maradva Aranynál) kérdésre adott feleletet, hanem amit én kérdezek most.

Kezdjük az elején, a legelején. Állítólag ez a módszer a legjobb. Az eleje. Ott kell kezdeni. De már ez is többféle magyarázat lehetőségét kínálja. Miért is? Első a látvány, ebben megegyezhetünk. Egy vak is lehet szerelmes, ő nyilván a hang után megy, de ettől a lehetőségtől most tekintsünk el. A többségünk lát, sőt, néz is. Aztán persze lehet, hogy a lényeget nem veszi észre, de néz, nagyon-nagyon néz. Itt kezdődnek a tévutak. Ma aztán igazán nincsen nehéz dolga a kutató pillantásoknak. A divat már réges-régen megszűnt viktoriánusnak lenni. Biztos láttak fürdőző hölgyeket régi, értsd százéves fotókon, amikor annyi ruhában léptek bele egy vízfelületbe, mint manapság az őszi utcán sem viselnek. A mai utcán mindent, majdnem mindent megláthat, aki nem a mobilja kijelzőjét bámulva menetel egy falfelület, vagy egy gyalogátkelő felé. Attól függ, mit akar látni előbb. Olyanok is megmutatják magukat, akár a legkihívóbb módon, akik jobban tennék, ha maradtak volna a viktoriánus kor öltözési szokásainál. Már másodszor jön elő ez a királynő, akinek a birodalmában soha nem ment le a nap.

Mindent látni, így június felé haladva. A napsütés csak fényt ad, de nem világít át senkit. A zsákbamacska lehetősége fennmarad. Ugyan mit lát meg, mit vesz észre egy nőnemű egyedből az a férfiú, aki pillantását

elsőként az előtte haladó lény (mondom újra: nő) hátsó felének tanulmányozásával kezdi. Nem folytatom: úgy kell neki, mondom, azaz gondolom, némileg kárörvendően. Ám ne higgyék, hogy sokkal jobban jár az, aki elölről közelít a jelenségcsoport felé. Úgy is nagyot lehet bukfencezni, nem éppen a járdán, csak képletesen.

Mi a biztos?

Semmi.

Az égegyadta világon semmi sem adhat biztos támpontot. Egy tenyérjóslási szakkönyv – már ha van ilyen – javasolja, legjobb megismerkedni azzal, akiről többet akarunk tudni. Itt sincs jobb módszer. Milyen egy nő? Pontosabban az az egy, akire kíváncsiak vagyunk. Milyen? Majd megtudod évek múlva, ha már leéltél vele pár évtizedet.

De kinek van ideje ennyit várni? S akkor, feltéve, ha kap, mit ér a helyes válasszal?! Szinte már semmit. A tudást, titkos csatornákon, rejtett módszerekkel jóval korábban kell megszerezni.

Legyenek ösztöneid. Működtesd őket, kapcsold be, amikor szükség van rájuk. Mindenki kapott ilyen lehetőséget, csak nem tudja, hogyan kell használni. Tekintet, testbeszéd árulkodó lehet, mielőtt az ifjú vagy megengedem, már kevésbé ifjú hölgy megszólalna. Létezik valamilyen szabad szemmel láthatatlan kapocs, amely működni kezd. Ha nem, akkor megette a fene az egészet. Semmi bajod nem lesz, csak nem lesz kapcsolat. S ha lesz, akkor is bármely pillanatban összetörhet a varázs. Mert az bekapcsol, anélkül, hogy tudnád, éreznéd, hogy elindult a mágnesszalag, és forog, amíg be nem akad, vagy ha soha, nohát az a boldogság, a tökély. Jegyezd meg, bármi beüthet. Aztán nem is te döntöd el, hanem a benned működő égi technika, mit érzel, mint reagálsz, mit mondasz, mikor azt hallod a – mondjuk így – kedvesedtől: Tölts meg! Mondom újra, hogy jobban értsd: Tölts meg engem!

S akkor vagy nekiesel, hogy teljesítsd a kívánságát, vagy mélyen elgondolkodsz a mondatán. Nem az a bajod vele, hogy ezt gondolja, így érzi. Hogy kimondta, hogy így mondta – na ez egy váltópont, mint az analóg vetítéseken a felvonásvég jelzése a gépésznek, hogy indíthatja a következő tekercset. Vagy mégsem?

EBÉDRE SZÓLT a meghívás, Anita anyukája ragaszkodott hozzá, hogy a következő vasárnapon látogassam meg őket. Ismertem már a helyszínt, azaz egyszer elmentem a házuk mellett, mikor a skanzen béli kirándulás után a buszmegállót kerestük. Most azonban alulról érkeztem, a HÉV végállomása felől kanyarogtam fel a busszal, miközben Anita/Godi telefonon osztogatott tanácsokat, melyik megállónál szálljak le, s mennyit kell még felfelé gyalogolnom az Iharos utcáig.

Kedvesek voltak mindnyájan, már a kertben elém jöttek, noha eltévedni nemigen lehetett volna. A festőállványt nem láttam, a lengőhintából egy szürkebundájú macska tartott felém sietős léptekkel, s kisvártatva egy másik négylábú, a lustábbik jött elő, ő viszont nyávogott, jobban mondva nyafizott kicsit, szinte megkövetelte, hogy foglalkozzanak vele, legalább egy rövid simogatás erejéig.

A kétlábúak a családi ház bejáratánál várakoztak. Anya és leánya együtt, kik cseppet sem hasonlítottak egymásra. Mikor a macsekok megengedték, átnyújtottam a hónom alatt szorongatott csokrot. Anyuka lenyúlta, és fürge léptekkel befelé terelt, sietősen, nehogy kihűljön a vasárnapi húsleves. Négy személyre volt ugyan terítve, de apuka, a festőművész egész idő alatt nem került elő. A képei tünedeztek föl a lakás különböző pontjain. Amikor meg-megálltam bámészkodni, Klementina asszony igyekezett mihamarabb tovább tuszkolni, a nincs itt semmi látnivaló alig észrevehető gesztusával.

Na és Godi?

Ő csendben maradt. Beszélt helyette a mama. Sokkal, de sokkal többet, mint amennyit kellett volna. Sűrű szavaiból kiderült, hogy Kossuth-díjasnak tartanak, holott csak József Attilám volt. Godi csak nézett rám, mintha azt mondta volna a tekintete, kérlek, szabadíts ki innen. Ha jól értettem. De már mindegy is volt. A körhinta forogni kezdett velem, velünk, egyre gyorsabban, s nem lehetett kiszállni, csak annak kockázatával, hogy esetleg kitöröm a nyakam. Ezt azért nem szerettem volna, hát maradtam.

HOVÁ MOST? *Mikor most? Kicsoda most? Nem kérdem magamban. Csak mondom. Nem is gondolok rá. Kérdések, feltevések? Nevezzük így. Haladjunk előre? Nevezzük haladásnak, mondjuk, hogy előre.*

Ezt egy kötet 375. oldaláról másoltam ki. Már régen nem forgattam, s helyett kellett csinálni a polcon B-betűnél *A szamárbőr*nek. Levettem mellőle, és lapozni kezdtem, sűrűn lapozni, nem, nem olvasni. Ezt a tevékenységet nem érezhettem olvasásnak, még csak kollacionálásnak sem – na, tudja valaki, mi az? Csak pörgettem a lapokat; szerencsére így akadtam rá ezekre a sorokra.

Már túl voltam a „családi ebéden". Godi mamája ezekkel a szavakkal búcsúzott tőlem a kertkapunál. Családi ebéd? Nem tudom, én nem gondoltam, hogy az lett volna. Ebéd volt, egy vasárnapi ebéd. Erős négyes, ha éppen osztályozni akarnám. Kedvesek voltak, nem mondom, de a kaja nem tört a csúcsokra. Miért is tette volna? Ismerkedni akartak velem, megmutatni magukat; vagyok, vagyunk, itt vagyunk, vegyél észre. Ilyesmik mozgatták őket, apukát nemigen, mert nem került elő a délután

folyamán sem, így amikor elköszöntem, Klementina félszeg mozdulattal mutatott egy meredek lépcső felé, ahol a műtermet lehetett sejteni. Jonas, a festő jutott eszembe, Camus novellafigurája, aki felhúzta a létrát, miután felmászott rajta, nem az égbe, csak festeni, s elfejtett visszajönni, maradt lebegve, föld és ég között. Ahogy én most. Mert lebegtem, az biztos, az egészen biztos. Néhány kivételes pillanatban, a délután egy-két percében, kettesben maradtam Godival. A mama kiment a konyhába kávét főzni, megkaptam életem legpocsékabb feketéjét, de szinte észre sem vettem, mit kortyolok. A társalgásunk Godival eléggé szakadozottan alakult, olykor nagyokat hallgattunk. Megláttam egy Ady-kötetet, a polcokon sorakozó többi könyv fölé fektetve, s csak úgy, minden cél nélkül lapozgatni kezdtem.

Szereted, kérdeztem, mert láttam, hogy a lapok itt-ott sokszoros forgatásról tanúskodnak.

Bólintott, és hozzátette, a legkedvesebb versét Ady írta.

Letettem a könyvet, és idézni kezdtem a sorokat.

Valamikor labdatéren / Hét fiúk, ha összekaptunk sorshúzáson, / Ki az az egy nem osztozó / Labdaverő boldogságon, / Ki az az egy, ki ne játsszon, / Engem dobott ki a sors, / Mindig engem, mindig engem.

Godi nézett, nézett maga elé, miközben biztosan pocsékul recitáltam a sorokat.

Neked is … te is … szinte hebegett, mikor rádöbbent, mire is, hogy valamiben osztozunk, valamiben, ha nem is egyek, de hasonlóak vagyunk. Nem kellett iskolai megaláztatásokról mesélni a másiknak, nem kellett rokonszenvet koldulni, együttérző pillantásokat gyűjteni. Mikor anyuka belépett, hirtelen megállt, nem értette a nagy csend okát, azt hitte talán valamit elhallgatunk előle, hirtelen közös titkunk támadt, ami csak ránk tartozik, senki másra a világon.

Így is volt.

Immár tudtunk valamit a másikról, ami összeköt, és szorosabbra fűzi kettőnk kapcsolatát. Amiből mindenki más kimarad. Ami csak a miénk.

Így lett mégis családi ebéd, csak egész másképp, mint ahogy Klementina álmodhatta volna.

(Folytatjuk)